

Motto:

*Czucie i wiara silniej mówi do mnie
Niż mędrca szkiełko i oko*

(Adam Mickiewicz)

TEMATY PRAC PISEMNYCH

(40 punktów)

Tematy rozprawek

1. „Czucie i wiara” czy głos rozsądku i obowiązku? Odwołując się do wybranych utworów, rozważ odwieczny dylemat bohatera literackiego.
2. „Wielkie czyny, sprawy, dzieła – powstają tylko z natchnienia miłości” (N. Żmichowska). Ustosunkuj się do tej opinii, odwołując się do znanych Ci przykładów literackich, w których bohaterowie pod wpływem miłości dokonują radykalnych zmian w swoim życiu.
3. „Litwo, tyś jest więcej warta, niż zda się na oko” (W. Syrokomla). Obraz Litwy utrwalony w polskiej literaturze pięknej i innych tekstach kultury.

Interpretacja tekstów literackich

1. Interpretacja fragmentu opowiadania Brunona Schulza *Sklepy cynamonowe*.
2. Interpretacja porównawcza fragmentów dramatu *Dziady. Część III* Adama Mickiewicza i powieści *Droga donikąd* Józefa Mackiewicza.
3. Interpretacja porównawcza wierszy *Dąb* Władysława Broniewskiego i *Do leszczyny* Czesława Miłosza.

Bruno Schulz (1892–1942)

Sklepy cynamonowe (fragment)

(...) Kto w taką noc powierza się kaprysom nieobliczalnego dorożkarza?

(...) Nie zapomnę nigdy tej jazdy świetlistej w najjaśniejszą noc zimową. Kolorowa mapa niebios wyogromniała w kopułę niezmierną, na której spiętrzyły się fantastyczne lądy, oceany i morza, porysowane liniami wirów i prądów gwiazdnych, świetlistymi liniami geografii niebieskiej. Powietrze stało się lekkie do oddychania i świetlane jak gaza srebrna. Pachniało fiołkami. Spod wełnianego jak białe karakuły¹ śniegu wychylały się anemony² drżące, z iskrą światła księżycowego w delikatnym kielichu. Las cały zdawał się iluminować tysiącnymi światłami, gwiazdami, które rześście ronił grudniowy firmament. Powietrze dyszało jakąś tajną wiosną, niewypowiedzianą czystością śniegu i fiołków. Wjechaliśmy w teren pagórkowaty. Linie wzgórzy, włochatych nagimi różgami drzew, podnosiły się jak błogie westchnienia w niebo. Ujrzałem na tych szczęśliwych zboczach całe grupy wędrowców, zbierających wśród mchu i krzaków opadłe i mokre od śniegu gwiazdy. Droga stała się stroma, koń poślizgiwał się i z trudem ciągnął pojazd grający wszystkimi przegubami³. Byłem szczęśliwy. Pierś moja wchłaniała tę błogą wiosnę powietrza, świeżość gwiazd i śniegu. Przed pierś konia zbierał się wał białej piany śnieżnej, coraz wyższy i wyższy. Z trudem przekopywał się koń przez czystą i świeżą jego masę. Wreszcie ustał. Wyszedłem z dorożki. Dyszał ciężko ze zwieszoną głową. Przytuliłem jego łeb do piersi, w jego wielkich czarnych oczach lśniły łzy. Wtedy ujrzałem na jego brzuchu okrągłą czarną ranę. – Dlaczego mi nie powiedziałeś? – szepnąłem ze łzami. – Drogi mój, to dla ciebie – rzekł i stał się bardzo mały, jak konik z drzewa. Opuściłem go. Czuję się dziwnie lekki i szczęśliwy. Zastanawiałem się, czy czekać na małą kolejkę lokalną, która tu zajeżdżała, czy też pieszo wrócić do miasta. Zacząłem schodzić stromą serpentyną⁴ wśród lasu, początkowo idąc krokiem lekkim, elastycznym, potem, nabierając pędu, przeszedłem w posuwisty szczęśliwy bieg, który zmienił się wnet w jazdę na nartach. Mogłem do woli regulować szybkość, kierować jazdą przy pomocy lekkich zwrotów ciała.

W pobliżu miasta zahamowałem ten bieg tryumfalny, zmieniając go na przywoity krok spacerowy. Księżyc stał jeszcze ciągle wysoko. Transformacje nieba, metamorfozy⁵ jego wielokrotnych sklepień⁶ w coraz to kunsztowniejsze konfiguracje nie miały końca. (...)

Na rynku spotkałem ludzi zażywających przechadzki. Wszyscy, oczarowani widowiskiem tej nocy, mieli twarze wzniesione i srebrne od magii nieba. (...)

W taką noc, jedyną w roku, przychodzą szczęśliwe myśli, natchnienia, wieszczę tknięcia palca bożego. Pełen pomysłów i inspiracji, chciałem skierować się do domu, gdy zaszli mi drogę koledzy z książkami pod pachą. Zbyt wcześnie wyszli do szkoły, obudzeni jasnością tej nocy, która nie chciała się skończyć.

Poszliśmy gromadą na spacer stromo spadającą ulicą, z której wiał powiew fiołków, niepewni, czy to jeszcze magia nocy srebrzyła się na śniegu, czy też świt już wstawał...

(1932)

---

¹ Karakuły – wyprawiona skóra z jagniąt rasy owiec pochodzenia azjatyckiego, o różnie ułożonych skrętach włosa.

² Anemony – rodzaj kwiatów, inaczej: zawilce.

³ Przeguby – tu: ruchome części pojazdu.

⁴ Serpentyńa – tu: droga mająca wiele zakrętów.

⁵ Metamorfozy – przemiany, przeobrażenia.

⁶ Sklepienia – tu: strop nieba, firmament.

Adam Mickiewicz (1798–1855)

Dziady. Część III
(fragment aktu I)

[Scena I, w celi Konrada. Rozmowa ks. Józefa Lwowicza, Ignacego Domejki (Żegoty), Jakuba Jagiełły i Tomasz Zana].

Ks. Lwowicz

I skądże się tu wziąłeś, Żegoto kochany? (...)

Żegota

Dziś mię porwali, z domu, ze stodoły (...).

Jakub

Wzięto cię niespodziewanie?

Żegota

Od dawna słyszałem

O jakimś w Wilnie śledztwie; dom mój blisko drogi.

Widać było kibitki latające cwałem⁷

I co noc nas przerażał poczty dźwięk złowrogi.

Nieraz gdyśmy wieczorem do stołu zasiedli

I ktoś żartem uderzył w szklankę noża trzonkiem,

Drżały kobiety nasze, staruszkowie bledli,

Mysząc, że już zajeżdża feldjeger z dzwonkiem⁸.

Lecz nie wiedziałem, kogo szukają i za co,

Nie należałem dotąd do żadnego spisku.

Sądzę, że rząd to śledztwo wynalazł dla zysku,

Że się więźniowie nasi porządnie opłacą

I powrócą do domu.

Tomasz

Taką masz nadzieję?

Żegota

Jużci, przecież bez winy w Sybir nas nie wyślą;

A jakąż winę naszą znajdą lub wymyślą?

Milczycie, – wytłumaczcież, co się tutaj dzieje,

O co nas oskarżono, jaki powód sprawy?

Tomasz

Powód – że Nowosilcow przybył tu z Warszawy (...).

Postanowił świeży kraj, Litwę, nawiedzić,

I tu przeniósł się z całym głównym sztabem szpiegów (...).

(1832)

---

⁷ Cwałem (arch.) - cwałem.

⁸ Feldjeger (niem.) – żołnierz żandarmerii. Feldjegrzy przyjeżdżali po swoje ofiary w nocy, zwykle kibitką (wózkiem drewnianym), która miała z przodu dzwonek pocztowy.

Józef Mackiewicz (1902–1985)

Droga donikąd
(fragment)

Do tradycji miasta, sięgającej chyba odległych wieków, przywiązany był urząd rakarza magistrackiego, którego zarówno obowiązkiem, jak i przywilejem było wyłapywanie z ulic – wałęsających się i bezdomnych psów. Wyjeżdżał on na miasto jednokonnym wózkiem w kształcie małej platformy, do której przymocowana była z góry klatka o żelaznych prętach. Bokami szło dwóch czeladników-oprawców, zaopatrzonych w długie kije z pętlą na końcu, na którą łapali przygodnego psa, a następnie drżącego ze strachu, wrzucali do wózka, i pochód posuwał się dalej. Cała ta procedura sprawiała wrażenie niemiłe, nieestetyczne, można by zaryzykować twierdzenie, że wręcz przykre. Żalodne skomlenie złapanego psa przechodziło nieraz w zawrodożenie podobne do płaczu skrzywdzonego dziecka. Dochodziło też do scen brutalnych [...]. Paweł pamiętał od dziecka te incydenty, gdy krocząc, bywało, do szkoły, spotykał klatkę hyclowską, zapóźnioną na ulicy wbrew przepisom policyjnym.

W sobotę, 14 czerwca 1941 roku, gdy szedł ulicami tego samego miasta, był jasny, słoneczny dzień i akcja deportacji rozpoczęta przez organy NKGB⁹ o świcie była jeszcze w pełnym toku. Płaskie ciężarówki sowieckiej produkcji stały pojedynczo i szeregami przed kompleksami kamienic lub jechały w różne strony. Brano nie włóczęgów, bezdomnych, a przeciwnie: ludzi przeważnie zadomowionych; brano do więzień, katorgi, obozów, na zsyłkę lub śmierć, i żaden wykup, za żadne pieniądze, nie mógł wchodzić w rachubę; brano nie kilku czy kilkunastu, ale od razu tysiące; brano otwarcie, na oczach całego miasta. Brano nie psów! Przeciwnie, brano ludzi... I oto nikt nie protestował, nie krzyczał, nie awanturował się, nie bronił, nie wyzwał, nie wygrażał pięściami. Nawet nikt nie skomlał. Miasto z wyższego nakazu miało nie przerywać codziennej pracy i ludzie, którzy pozostawali, lubo nie wiedzieli, czy jutro jeszcze pozostaną, szli prędko chodnikiem, nie zatrzymując się, odwracając oczy. Panowała cisza i spokój.

Zabierano tylko z domów, w wyjątkowych wypadkach z miejsc pracy, prawie nigdy z lokali publicznych. Po głównej ulicy, przezwaną obecnie Prospektem Lenina, toczyły się w obydwu kierunkach ciężarówki ładowane ludźmi. Zajeżdżano do jednego domu, zabierano rodzinę figurującą na spisie ewidencyjnym NKGB i jechano pod nowy adres. W ten sposób niektórzy z wcześniej aresztowanych krążyli po mieście tam i sam w ciągu kilku godzin, mijali się nawzajem, znowu jechało. Widziało się znajomych, bliższych, dalszych, krewnych czasem.

(1955)

---

⁹ NKGB – skrót od rosyjskiej nazwy: Nacjonalnyj Komitet Gosudarstwiennoj Bezopasnosti (Narodowy Komitet Bezpieczeństwa Państwowego).

*XXXIII Olimpiada Języka Polskiego na Litwie
Zawody III stopnia, 22-23 lutego 2022 r.*

Władysław Broniewski (1897–1962)

Dąb

Idę sobie zamazyście
i opada ze mnie życie jak jesienne liście.
Jakie liście? – dębu, brzozy, topoli,
ale to boli.

No cóż? było kilka miłości
i trwoga, i noce bezsenne,
było dużo tkliwości i złości,
wszystko zmienne.

No i lecą liście, liście,
a każde: imię.
Powiedz je uroczyście,
wymień.

Ach, nie! To już nagie gałęzie
chwytlive.
Kiedy serce i myśl na uwięzi,
Jak być szczęśliwym?

I ostał się pień nagi,
Nad nim zamieci kłęb.
Odwagi!
To ja – dąb.

(Z tomu *Nowe wiersze*, 1961)

Czesław Miłosz (1911–2004)

Do leszczyny

Nie poznajesz mnie, ale to ja, ten sam,
Który wycinał na łuki twoje brunatne pręty,
Takie proste i śmigłe w biegnięciu do słońca.
Rozrosłaś się, ogromny twój cień, hodujesz pędy nowe.
Szkoda, że tamtym chłopcem już nie jestem.
Chyba kij sobie bym wyciął, bo widzisz, chodzę o lasce.

Kochałem twoją korę, brązową z białym nalotem,
Koloru najzupełniej leszczynowego.
Radują mnie te, co przetrwały, dęby i jesiony,
Ale ty ucieszyłaś mnie najbardziej,

*XXXIII Olimpiada Języka Polskiego na Litwie
Zawody III stopnia, 22-23 lutego 2022 r.*

Jak zawsze czarodziejska, z perłami twoich orzechów,
Z pokoleniami wiewiórek, które w tobie tańczyły.

Jest coś z heraklitejskiej zadumy¹⁰, kiedy tutaj stoję,
Pamiętający siebie minionego
I życie, jakie było, a też jakie być mogło.
Nic nie trwa, ale trwa wszystko: ogromna stałość.
I próbuję w niej umieścić moje przeznaczenie,
Którego, tak naprawdę, przyjąć nie chciałem.
Byłem szczęśliwy z moim łukiem, skradając się brzegiem baśni.
Co stało się ze mną później, zasługuje na wzruszenie ramion
I jest tylko biografią, to znaczy zmyśleniem.

(Z tomiku *To*, 2000)

---

¹⁰ Heraklitejska zaduma – od Heraklita z Efezu, greckiego filozofa (V w. p.n.e.) związanego z jońską szkołą filozofów przyrody. Był on twórcą doktryny zmienności wszystkich rzeczy, uważał trwałość za ułudę zmysłów.